

LUCCAFARUL

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, D. N. Cioror, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soriciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Austria-Ungaria:

ABONAMENT:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 "	" " "	10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 "	" " "	13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face in curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

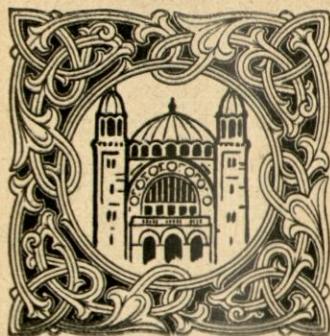
Iosif Sterca Șuluțu de Cărpeneș.

DIN MEMORIUL

Partea a VI-a

Adaus la Partea a VI-a.

Atât partea a VI-a, cât și acest Adaus, se vinde în folosul Muzeului la librăria W. Krafft în Sibiu, cu căte 1 coroană 50 bani, plus 20 bani porto.

DUCHEFARUE

Proorocul.

— Închinare. —

Pustiul fără margini se 'ntinde cât e zarea,
Piciorul calcă numai nisip și piatră seacă...
Un veac de când poporul pe-aici avea să freacă,
Un veac! Și-acum în inimi pătrunde desperarea.

„Mai bine în robie, bătuți de asprul biciu,
Cărând pe umeri piatră“, se tânguiau amar,
„Decât, uscați de-al setei mistuitar pojar,
Să ne albească încă și oasele pe-aici!“

O, mamă chinuită, tu înzadar te-aplecă,
Cu mâinile zmulgându-ți mândrețea ta de plete,
Să verși din ochi pe-odorul secat de cruda sete
Un strop de alinare: chiar ochii tăi sunt seci.

Și iată, din mulțime că se ridică unul
Și, întinzându-și mâna, strigă cu aspru glas:
„Mai bine în robie noi toți să fi rămaș,
N'ajă ascultat de mine, vă amăgi nebunul!“

„A zis că el vă duce în țara cea mai bună,
A zis că vă aduce de sus făgăduința,...
Acum simțiți cu toții ce-amară e căința,
Acum vedeți că toate ce-a spus au fost minciună!“

Azi toți spre-aceeași rugă genunchii vin să-și plece,
Azi toți de prețuindeni s'adună cete, cete,
Cei chinuiți de-aceeași nepotolită sete:
O, nu lăsă, Stăpâne, izvorul viu să se cel!

I. Borcea.

De-un zgomoț surd tresare ca marea 'ntreaga gloată.
„Veniji să-i cerem seamă!“ Și 'n valuri se pornește...
Dar iată că deodată în cale se oprește
Și ca printr'o minune incremenescă toată.

În calea lor răsare mărețul prooroc
Și, înălțând toiagul în mâna, el îi chiamă:
„Veniji, veniji cu toții, că vreau să vă dau seamă!“
Lumină-i este fața, privirea-i e de foc.

Pe urma lui poporul venia 'n tăcere-adâncă...
Și la un stân de piatră el se oprește 'n drum
Și, ridicând spre ceruri privirile, acum
De trei ori cu toiagul el a bătut în stâncă.

Din piatra seacă undetoiagul a bătut
Tășnită apă vie: și în genunchi căzură
Cei chinuiți de sete, de pizmă și de ură,
Și toți necredincioșii atuncea au crezut.

* * *

O, Doamne, care 'n suflet ne-ai pus făgăduința,
În jurul nostru astăzi pustiul iar s'a 'ntins,
Căci focul sfânt din candeli și din priviri s'a stins
Și 'n inimile slabe se clatină credința.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, D. N. Cioror, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soriciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Austria-Ungaria:

ABONAMENT:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 "	" " "	10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 "	" " "	13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face in curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

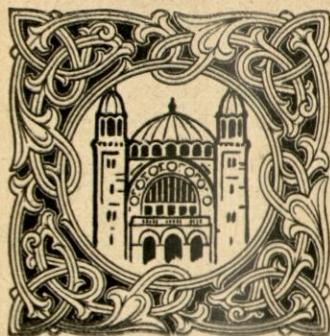
Iosif Sterca Șuluțu de Cărpeneș.

DIN MEMORIUL

Partea a VI-a

Adaus la Partea a VI-a.

Atât partea a VI-a, cât și acest Adaus, se vinde în folosul Muzeului la librăria W. Krafft în Sibiu, cu căte 1 coroană 50 bani, plus 20 bani porto.

DUCHEFARUE

Proorocul.

— Închinare. —

Pustiul fără margini se 'ntinde cât e zarea,
Piciorul calcă numai nisip și piatră seacă...
Un veac de când poporul pe-aici avea să freacă,
Un veac! Și-acum în inimi pătrunde desperarea.

„Mai bine în robie, bătuți de asprul biciu,
Cărând pe umeri piatră“, se tânguiau amar,
„Decât, uscați de-al setei mistuitar pojar,
Să ne albească încă și oasele pe-aici!“

O, mamă chinuită, tu înzadar te-aplecă,
Cu mâinile zmulgându-ți mândrețea ta de plete,
Să verși din ochi pe-odorul secat de cruda sete
Un strop de alinare: chiar ochii tăi sunt seci.

Și iată, din mulțime că se ridică unul
Și, întinzându-și mâna, strigă cu aspru glas:
„Mai bine în robie noi toți să fi rămaș,
N'ajă ascultat de mine, vă amăgi nebunul!“

„A zis că el vă duce în țara cea mai bună,
A zis că vă aduce de sus făgăduința,...
Acum simțiți cu toții ce-amară e căința,
Acum vedeți că toate ce-a spus au fost minciună!“

Azi toți spre-aceeași rugă genunchii vin să-și plece,
Azi toți de prețuindeni s'adună cete, cete,
Cei chinuiți de-aceeași nepotolită sete:
O, nu lăsă, Stăpâne, izvorul viu să se cel!

I. Borcea.

De-un zgomoț surd tresare ca marea 'ntreaga gloată.
„Veniji să-i cerem seamă!“ Și 'n valuri se pornește...
Dar iată că deodată în cale se oprește
Și ca printr'o minune incremenescă toată.

În calea lor răsare mărețul prooroc
Și, înălțând toiagul în mâna, el îi chiamă:
„Veniji, veniji cu toții, că vreau să vă dau seamă!“
Lumină-i este fața, privirea-i e de foc.

Pe urma lui poporul venia 'n tăcere-adâncă...
Și la un stân de piatră el se oprește 'n drum
Și, ridicând spre ceruri privirile, acum
De trei ori cu toiagul el a bătut în stâncă.

Din piatra seacă undetoiagul a bătut
Tășnită apă vie: și în genunchi căzură
Cei chinuiți de sete, de pizmă și de ură,
Și toți necredincioșii atuncea au crezut.

* * *

O, Doamne, care 'n suflet ne-ai pus făgăduința,
În jurul nostru astăzi pustiul iar s'a 'ntins,
Căci focul sfânt din candeli și din priviri s'a stins
Și 'n inimile slabe se clatină credința.

Un centenar dela nașterea mitropolitului Șaguna.

Sărbătorind amintirea mitropolitului Șaguna, poporul român îndeplinește nu numai un act de pietate și de recunoaștere dreaptă a meritelor acestui bărbat providențial, ci săvârșește totodată și un lucru de mare folos pentru sine. Își întărește credința în forțele proprii, nădejdea în zile mai bune și conștiința ființei și destinației sale istorice: conștiința națională.

Cu prilejul unui asemenea praznic în suflul recunoscător al poporului va află răsunet glasul de îmbărbătare al unei lumi mai bune, amintirea timpurilor de lupte mari și de însemnate izbânci. Aripa gloriei străbuneva fâlfăi asupra clielor de sărbătoare ale zilei, în care poporul nostru își manifestă sentimentele de venerație și recunoștință față de unul dintre cei mai mari fii ai săi din trecut, față de memoria unui adevărat erou, care reprezintă un punct de luminoasă culminăriune a vieții noastre naționale.

Din faptele și vrednicile acestui ales al neamului nostru, vor răsări îndemnuri de muncă și de luptă pentru generațiile ce se succedează. Pilda vieții lui va aprinde iarăși în suflul multimii scânteia din focul sfânt al dragostii de neam și de lege și va face, ca această scânteie să lumineze pașii tuturor pe cărările drepte, dar grele, ale izbâncii. După cuvântul istoriografului roman Sallustius: *Maiorum gloria posteris lumen est.... Deci lumen să ne fie!*

*

Dintre figurile mărețe cu cari e împodobită istoria trecutului nostru se înalță la loc de frunte armonioasa și puternica personalitate a mitropolitului Andreiu baron de Șaguna, cel mai vrednic și mai dibaciu făptăș la clădirea vieții noastre naționale de acum o jumătate de veac. Tipul abnegațiunei și al perseverenței, luptătorul vecinic treaz și neobosit pentru binele neamului nostru, se împreună în ființa lui cu însușirile însemnate ale unui ișcusit cărmuitor de oameni și de vremi, și cu darul atât de scump al cuceritorului în-drăzneț, care luptă și izbândește prin armele păcii: prin înțelepciunea mintii luminate și

prevăzătoare, printre un exces de muncă încordată, — atât de variată în felurile ei și atât de bogată în rezultate, încât ar fi putut să asigure un nume nemuritor mai multor oameni, iar nu unuia singur, — și, în sfârșit, prin statornicia și onestitatea neînfrântă a caracterului.

*

La popoarele înaintate, cari trăesc, sub orice raport, o viață ordonată rațional, putință de a-și validitate talentul și forțele proprii, chiar fără încordări prea mari, prilejul de a săvârși într-o anumită direcție fapte însemnate și durabile, se îmbie, aproape de sine, bărbăților conducători, a căror muncă și inițiativă, sprijinită de concursul firesc al multor factori hotărâtori, rareori se întâmplă să rămână neîncununată de succesul dorit.

Cu totul alta este soartea „oamenilor mari” în sâmul unui popor mic și înapoiat în desvoltare, căruia îi lipsesc nu numai tradițiile de viață culturală înrădăcinată mai adânc în trecut, ci și temeiurile solide ale unei organizări sociale, capabile de a facilita și duce la izbândă tendințele spre progres ale singuraticilor.

Din lipsa unei împărțiri raționale a muncii și din pornirea, aproape irresistibilă, de a satisface dintr'odată trebuințele multe, cari cer puținilor oameni dinstinși contribuție de diverse soiuri pe toate terenele vieții publice — urmează, că nici cele mai puternice talente nu găsesc răgaz de ajuns a se pregăti în o singură direcție, a-și concentră toate forțele spre realizarea unei opere, care să rămână.

Unde sunt atâtea lacune de împlinit, unde totul e de făcut, omul doritor de progres, răsfirându-și puterile în atâtea părți pe toate terenele activității publice, rămâne în mod fatal condamnat a se fărmuri la un dilettantism multilateral și folositor desigur, lipsit însă de nota esențială a puterii creative: de trăinicia măreță și victorioasă.

Spre norocul acestor popoare mici, sunt însă și excepții, cari prin puterea talentului, sau, să zicem, a geniului și prin munca lor, ce se desfășoară în proporții eroice, izbutesc a

se înălță mult peste marginile oricărui dilettantism, săvârșind fapte mari, chemând la vieață nouă sau creând din temelii instituțiuni, menite să adăpostească pentru veacuri înainte vieața culturală, religioasă, socială sau economică a neamului, din care fac parte.

O asemenea fericită excepție a fost pentru neamul și biserică noastră strămoșească Mitropolitul Șaguna, al căruia talent creator și orânduitor n'a putut să-l înbăsușe noaptea mizeriilor, nici să-l cutropească în tunecul greu, în care se înneacă începutul lui de muncă românească. Multimea fără număr a lipsurilor n'a putut să-i sleiască puterile. Dimpotrivă i le-a oțelit într'o măsură atât de însemnată, încât prin activitatea sa epocală a fost în stare să accelereze, în mod simțitor desvoltarea noastră națională și culturală, deschizând cărări nouă de progres, înălțând și eternizând, deodată cu numele său, valoarea și cinstea neamului nostru.

*

Sunt diferite condițiile și împrejurările, cari scot la iveauă puterea cuceritoare a oamenilor mari. Unii nu se pot validiza, nu-și pot desăvârși opera decât între condiții prielnice, la adăpost de orice lipsă și suferință, sub aripa ocrotitoare a unui traiu mulțămit și sigur.

Puterea altora iarăși se desfășură cu mult mai impunător sub apăsarea aspră a împrejurărilor vitrege, în lupta înțețită cu diferitele obiective, pe cari o împrejurime vrăjmașă le rostogolește în cale. Pecând vieața cu luptele ei neîndurate sdrobește pe unii, înălță vrednicia și pregătește triumful — pe seama altora...

Șaguna aparține categoriei acesteia din urmă. După cum a mărturisit însuș în diferite momente ale vieții, mai plastic decât oricând însă, în celebra cuvântare-program, rostită cu ocazia sfintirii sale întru episcop: mânăgăierea vieții și-o căută totdeauna în lupta cu piedecile cele mai grele și în înlăturarea acestora din calea năzuințelor sale. „Sub pondere creșcit”.

*

Și e sigur, că din lupta cărmuirii lui bisericești și naționale, de un pătrar de secol, din munca lui gigantică și chibzuită, din în-

dărătnica-i energie însoțită de o intuiție sigură a realității și de o minte prevăzătoare, au răsărit, pentru ocrotirea vieții noastre naționale, atâtea instituții folositoare, atâtea rezultate durabile, cum în alte timpuri, între alte împrejurări, nu le-ar fi putut realiză strădania îndelungată a multor generații...

„Alte timpuri, alte împrejurări... iată cunvintele, de cari se acață cu predilecție măestria sofistică a celor, cari simt o adevărată plăcere întru a scăriță meritele oamenilor mari, atribuind mai mult sau exclusiv împrejurărilor, și nici decum vredniciei personale, întreagă opera lor. Pecând aceiași sofisti îscusiți, fiind vorba de o ispravă cât de mărunță din timpul lor, își afirmă sgomotos rolul de inițiativă sau partea de muncă la săvârșirea ei, chiar când acestea sunt cu totul neînsemnate, și cercă să-și făurească titlul de merite proprii, de multeori fără deplină justificare.

Lăsând cu totul la o parte rolul, ce poate să-l aibă în astfel de judecată sucită, vanitatea și un anume soiu de ambiții egocentrice, — dacă vom cercetă, în mod cu totul obiectiv și nepreocupat, factorii, cari au contribuit la realizarea operei mărețe a lui Șaguna, vom vedea că aceștia sunt de două feluri: subiectivi și obiectivi sau personali și impersonali, — rezultând cei dintâi din însușirile sufletești și intelectuale, din întreagă personalitatea lui Șaguna, iar cei din urmă din anume momente întâmplătoare, din împrejurările vremii, în care a trăit. Precum în activitatea tuturor celor, cari prin vreo faptă însemnată s'au ridicat din cercul anonimilor — glorificați și aceștia cu drept sau pe nedrept din partea istoriografiei colective — și au reușit a se înălță în sirul individualităților istorice, tot astfel și în cazul, care ne preocupă, numai o fericită întâlnire și cooperare a factorilor personali cu cei impersonali a putut să producă acele rezultate trainice și frumoase, pe cari istoria noastră națională s'a obișnuit a le crește la răbojuл sau împreună cu numele lui Șaguna.

Dacă ar fi să cercăm a face acum o dismembrare între aceste două feluri de puteri active, personale și impersonale, punându-ne întrebarea, ce e drept, cam neștiințifică și

irrelevantă, dar foarte ispititoare: altă căpătenie bisericească, alt șef politic, trăind între aceleași împrejurări ca Șaguna, dar nedispuțit de însușirile lui personale, ar fi putut ori nu să îndeplinească aceeaș misiune istorică? — răspunsul ce ni-l dau faptele, se poate spune categoric, că nu e afirmativ. Pecând dimpotrivă, dacă chestiunea s-ar pune invers: mitropolitul Șaguna între alte împrejurări decât ale epocii, în care a trăit, ar fi putut el să facă tot atât de mult bine pentru biserică și neamul său? — răspunsul n'ar fi tocmai ușor de dat. E foarte probabil însă, că puterea de creațiune, care sălăsluiă întrânsul, sprijinită de talentele lui deosebite, și-ar fi găsit și între alte împrejurări, oricât de grele, ocaziunea de a se manifestă în mod impunător.¹⁾

De altfel împrejurările vieții și cîrmuirii lui Șaguna n'au fost nici decum aşa de ușoare, cum vor unii să creză... Un scaun de episcop atât de umilit și desconsiderat, cum fusese acela, pe care a șezut 35 de ani smeritul Vasilie Moga, nu putea să dea lui Șaguna nici o bază solidă pentru acțiunile sale culturale și politice. Cine cunoaște și vrea să înțeleagă istoria acelor timpuri, va află, că adevărul e tocmai contrarul: numai activitatea uriașă și diplomația înțeleaptă a lui Șaguna au fost în stare să împrumute acestui scaun vlădicesc o bază solidă, să-i asigure viitorul și să-i înalte prestigiul.

În deosebi începutul cîrmuirii lui, anii revoluției au fost pentru Șaguna un prilej, pe cât de însemnat, pe atât de periculos, spre a da cea mai hotărîtă dovdă a eminentelor

¹⁾ Sunt remarcabile cuvintele lui Treitschke privitoare la rolul oamenilor mari în istorie: „... überall stösst die Geschichtswissenschaft auf das Rätsel der Persönlichkeit. Personen, Männer sind es, welche die Geschichte machen, Männer wie Luther, Friedrich der Große, Bismarck usw. Diese grossen, heldenhafte Wahrheit wird immer wahr bleiben; und wie es zugeht, dass diese Männer erscheinen, zur rechten Zeit der rechte Mann, das wird uns Sterblichen immer ein Rätsel sein. Die Zeit bildet das Genie, aber sie schafft es nicht. Wohl arbeiten gewisse Ideen in der Geschichte, aber sie einzuprägen in den spröden Stoff ist nur dem Genius beschieden, der sich in der Persönlichkeit eines bestimmten Menschen zu einer bestimmten Zeit offenbart“. (H. v. Treitschke: „Politik“ v. I., pag. 6—7).

sale calități de arhieeu și conducător politic. La oameni de calibru obișnuit înzadar s'ar căută îndrăsneala lui bărbătească în fața situațiilor celor mai critice, încredere neșovăitoare în viitorul neamului ca și în dreptatea monarhului, iscusință diplomatică deosebită, autoritatea hotărîtoare, de care se bucură înaintea poporului, și trecerea extraordinar de mare, ce o avea la curtea imperială din Viena, — trecere și considerație, care nu s'a mai acordat altui șef politic sau bisericesc al Românilor ardeleni nici înainte de Șaguna, nici dela el încocace. Și, negreșit, că încrederea, ce a izbutit a-și câștigă atât în jos, la popor, cât și în sus, la împăratul, trebuie considerată mai curând ca un triumf al personalității lui Șaguna, decât ca o urmare a situației lui oficiale. Au mai fost și alții în asemenea situații și totuși față de dânsii monarhul nu s'a simțit niciodată înduplecăt a depășit barierile impuse de așanumita politică de cancelarie, iar poporul i-a dat cu desăvârșire uitării ca și cum n'ar fi viețuit în mijlocul lui.

Dacă Șaguna și-a dat silința și a reușit să devină „om împăratesc“, n'a făcut-o din alt motiv, ci numai fiind convins, că interesele neamului și bisericii sale nu se pot apăra și promova altfel, decât cu ajutorul politicei dinastice, prin care, — departe de a fi jertfit, — a întărit, în măsură însemnată, credința națiunei române într'un viitor mai bun, spre dobândirea căruia tot stăruințele lui Șaguna au pornit-o, în bună parte, la muncă și la luptă prin ea însăși... Numai cu ajutorul politicei sale realiste, care a fost atât de dinastică, tocmai fiindcă aşa cereau interesele noastre naționale, a reușit Șaguna a-și încunună luptele sale culturale și bisericești cu rezultate atât de frumoase și trainice, într'un timp, când miniștrii dușmani ca Thun — la care se potrivește judecata Englezului Harley despre bărbății de stat ai Austriei, că „aroganța lor e atât de mare, pe cât de mare le este neprinciperea“ — îi puneau cele mai felurite și mai caraglioase piedeci în calea tuturor întreprinderilor sale.

N'a luptat Șaguna nici pe teren politic numai pentru realizarea „celor imediat posi-

bile“, cum se afiră, ci a urmărit și scopuri mai înalte, chiar imposibile de realizat. E de ajuns să amintim, că cel mai frumos program național (din 25 Februarie 1848),

în toată istoria noastră singurul care ne înfățișează pe toți Românii din monarchia habsburgică luptând împreună, e fapta lui Șaguna. Dar, dacă această unitate și organizare politică a națiunii române nu s-a putut realiză nici atunci, nici mai târziu, cauza trebuie căutată pe lângă lipsa temeiului istoric, și în nenumăratele piedeci, atât de multe și grele, încât înlăturarea lor trece peste puterile ori căruia muritor. Dacă nu s-ar fi găsit atâția alți sfetnici ai împăratului, cari să dărâme tot ce puneă Șaguna la cale cu mari jertfe și grele stăruințe, dacă tunurile Prusiacilor n'ar fi să-

mănat în 1866, la Sadova și Königgrätz, atâta moarte și spaimă în rândurile armatei austriace, și, în sfârșit, dacă între fruntașii Românilor nu s-ar fi găsit oameni porniți să surpe cu orice preț autoritatea lui Șaguna, situația politică a Românilor ardeleni, poate, nu s-ar fi înăsprit atât de rău, nici după anul 1865.

Au trebuit să treacă însă patru decenii de

amorțeală și dezorientare, până a se convinge Românilor, că urmând sfaturile contrarilor lui Șaguna nu vor putea să ajungă decât din rău tot la mai rău. Ceice au reluat la 1905 lupta și activitatea politică, vor și să aprecieze mai bine greutățile, ce au avut să întâmpine, — ca urmări inevitabile ale politicei de pasivitate, — și să precizeze, cu cât a fost

Casa în care s'a născut Șaguna (Mîșcolț, Ungaria).

mai prevăzătoare, mai înțeleaptă și mai de folos politica rațională a lui Șaguna, decât politica sentimentală a lui Barițiu.

Sentimentalismul și iluziile trebuiau izgănite, după părerea lui Șaguna, din domeniul politicei într' al poeziei. Dar aceasta nu însemnează, că în sufletul său n'ar fi dorit să realizeze și pe teren politic mai mult, decât i-au îngăduit

împrejurările. În pri-vința direc-ției sale po-

litice rea-liste Șaguna se poate asemănă cu Deák Ferencz, care, învinuit într'un rând din partea elementelor tinere-ra-dicale, că prea e conciliant față de preten-siunile dina-stiei, a răspuns: „Nu pot să afirm, că nu aş fi avut și eu dorințe mai cutezătoare;

dar între

voie și dorință este o deosebire mare. Omului îi este permis a dori tot, ce-i imaginează fantazia, a voi însă numai aceea, ce îi stă în putere și realiză. Cine voiește mai mult decât poate realiză, voința aceluia e o pură vanitate”...

Vorba lui Bacon: „Male vivunt, qui se semper victuros putant”...

Că lui Șaguna nu i-a lipsit niciodată cre-dința în viitorul națiunii române și 'n pute-rile ei proprii, o dovedește în chip elocvent împrejurarea, că nici după încheierea dualismului nu și-a pierdut cumpătul, ci privi-

situația cu destulă liniște și încredere, fiind pătruns de convingerea, că Românii își vor putea croi soartea lor independent de guver-nele și sistemele politice, ce se vor succedă. Pentru această concepție a lui e caracteristic următorul pasaj dintr'o epistolă a lui Șaguna: „...noi nu avem alta să facem, decât să gândim la ouăle, cari rămân naturei lor consecvente, fără privire la cloca, sub care se pun ele spre clo-cire. Ouăle raței, puse sub cloca de găină, dau pui de rață, iar cele de găină, puse sub curcă, dau pui de găină etc. Așa și noi totdeauna trebuie să rămânem Români, fie cum ar fi regimul și maxima lui!”....

Despre Șaguna se poate afirma cu drept cuvânt, că n'a creat și n'a lăsat în urma sa numai situații, ci și învățături însemnate pe seama urmașilor. Dacă și cum se vor fi știut, ori se vor ști de acum înainte, aceștia folosi de ele, este cu totul altă întrebare. Și, de sigur, nu e cu cale, a făuri din scăderile urmașilor cadre mohorîte pentru icoana luminoasă a unui înaintaș atât de vrednic, cum a fost nemuritorul mitropolit Andreiu Șaguna.

Pe lângă multele binefaceri, instituții și îndrumări culturale, ce pornesc dela Șaguna, el ne-a dat mitropolia română ortodoxă din Ardeal și frumoasa ei constituție național-

Andrei Șaguna la venirea sa în Ardeal ca vicar general.

democratică, această pavăză puternică pe care ni-o admiră străinii și ni-o pizmuesc vrăjmașii.

*

E posibil, să mai aibă numele lui Șaguna și azi un sunet cam neplăcut – pentru unii! Acest sunet, care seamănă foarte mult a mustrare pentru ceice nu-și împlinesc datoria conștient și cu demnitate, va fi bine să-l păstreze și în viitor.

Pentru toți Românii de bine însă acest nume va trebui să răsune cât mai des și mai înțețit, ca o trâmbiță de chemare la muncă nepregetată, la luptă conștientă și neșovăitoare, la îndeplinirea bărbătească, fără zăbavă, a datoriilor față de lege și neam.

Mai ales în timpuri de frământări sterile ca cele de azi, — când poporul nostru abia își mai poate strecură prin vămile vieții traiul său sugrumat, când în lipsa unei conduceri unitare și orientări sigure răsar în toate colțurile îndrumători mărunti, cu pretenții atât de mari pe căt pe mici li-s puținete și de încurcate povețele, — în astfel de timpuri grele accentuarea căt mai răspicată și cunoașterea deplină a faptelor mari săvârșite de înaintași devine o necesitate etică-națională și social-pedagogică. Această

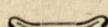
cunoaștere poate nu numai să deschidă izvor de întărire și îmbărbătare pentru tinerimea noastră, cu mintea împăinjenită de prejudecățile regreteabile și tendențioase ale unei educații străine, ci va fi chemată în acelaș timp să arate pentru toate sufletele, slăbite și chinuite de îndoială, cărări de îndrumare sigură. Căci ne îngăduie să ascultăm, în mod tainic, sfatul minții luminate și al sufletului strălucit, care continuă a trăi în scrisorile folositoare și în alcătuirile mărețe ale mitropolitului Șaguna.

De nu ni-ar mai fi rămas dela el altceva decât însemnata fortăreață a sufletului și a vieții noastre naționale, care e mitropolia română cu constituția ei, și numai atâtă ar fi fost de ajuns ca rezultat al unei vieți, ca merit și glorie pentru numele lui, ca pomeneire și recunoștință vecinică din partea neamului românesc de pretutindeni față de această marează figură a trecutului nostru.

Din acest punct de vedere, pe monumentul, ce se va desvăli cu ocazia serbării centenare, la mormântul lui Șaguna, în Rășinari, ar fi nimerită, cred, inscripția aceasta:

„Tanto nomin in nullum par elogium.“

Dr. I. Lupuș.

Mitropolitul Șaguna ca scriitor bisericesc.

— „Nu am obiceiu a umblă pe la baluri și teatre, ci sed acasă lângă cărțile mele, pentru că simtesc ponderozitatea chemării mele arhipastorești“. — Șaguna.

Personalitățile marcante și luminoase ale istoriei neamurilor e obiceiu să se asamene cu acele tablouri, cari trebuieesc privite dela o anumită depărtare, pentru că să se înfățișeze cercetătorului în deplina lor frumusețe și valoare artistică.

Cu privire la mitropolitul Șaguna, fără îndoială una din cele mai strălucitoare figuri în istoria bisericii românești, lucrul pare a sta însă tocmai întors.

Nu, că perspectiva depărtării i-ar micșora ceva din valoare, dar cu căt îl privim pe Șaguna mai deaproape, cu căt căutăm să-l urmărim mai cu deamărunțul și să pătrundem mai adânc în rostul și varietatea manifestărilor vieții sale sufletești, cu atât figura lui ni se arată mai marează și mai cuceritoare.

Faptul acesta se adeverește mai cu seamă, când ne nizuim a cunoaște și a ne da seama de opera cea bogată desfășurată de Șaguna pe terenul literar.

Într'adevăr epocal a fost Șaguna sub toate aspectele vieții pământești și plină de măreție este icoana personalității sale sufletești... Când însă icoana aceasta o întregim cu trăsăturile individualității sale de căturar,

de erudit teolog și harnic scriitor bisericesc, atunci ea primește o aureolă de strălucire, care ne umple și mai mult inima de evlavie și admirăriune.

În scopul de a completă astfel înaintea ochilor sufletești ai cetitorilor chipul cel sfânt al mitropolitului Andreiu, din prilejul sărbătoresc al aniversării centenarului nașterii sale vom înfățișa în cele următoare o schiță a activității sale pe terenul literar-științific bisericesc.

*

Şaguna pe la anul 1864.

Cuvintele lui Şaguna, puse în fruntea acestor şire, cuprind o mărturisire din cele mai prețioase. Într'ânsele găsim adecă pe Şaguna în lumina cea frumoasă a arhiereului cărturar.

Când datorințele de toate zilele îi lăsau răgaz, când împrejurările din afară nu erau priincioase pentru lupte politice sau alte fapte în interesul turmei sale credincioase, Şaguna se adăpostea, pe câteva ceasuri, în linistea bibliotecii sale și acolo, în tovărășia cărților și a manuscriselor sale de notițe istorice și canonice, culese de pe când era încă bibliotecar la patriarhul Stratimirovici din Carlovit, cetăță, studia și scria cu sârguință. Scria aceea ce nu era scris, aceea ce trebuia scris mai

îngrabă și scria așa cum putea. Iar aceea ce vedeă că nu e în stare să îsprăvească singur, dădeă celor din apropierea sa, descooperindu-le lipsurile și îndrumându-i ce și cum au să scrie. Apoi revedea și îndreptă însuși lucrările lor și le trimetea spre tipărire, ca să ajungă cât mai grabnic în mâinile celor, pentru cari se alcătuiau.

Și călăuzit de dorul de a împlini toate trebuințele, de a umplea toate golurile, câte prezintă pe atunci literatura didactică a clerului și a poporului său, Şaguna a desvoltat o activitate literară neîntrecută în bogăție poate de nici un alt ierarh al bisericii românești.

Opera literară a lui Şaguna se ramifică mai ales în trei direcții principale, și anume:

I. Scrie însuși mai multe lucrări științifice, cu deosebire manuale didactice din domeniul științelor teologice și pedagogice.

II. Retipărește aproape toate cărțile bisericești rituale, îmbunătățindu-le stilul și înzestrându-le cu prefețe instructive.

III. Încredințeaază altor bărbați învățați din jurul său alcătuirea de manuale școlare, pe cari le revede și le corectează înainte de a vedeă lumina tiparului.

I.

Clasificându-le după ramul special căruia aparțin, între operile literare ale lui Şaguna distingem:

a) Scrieri de cuprins politic-bisericesc.

Activitatea literară aceasta e strâns încopciată de luptele și stăruințele sale necurmăte pentru redobândirea libertății și a autonomiei care i se cuvenia bisericii noastre pe temeiul drepturilor sale istorice și canonice, și este alcătuită din mai multe articole de polemică și de apologetică, broșuri ocazionale și memorande, în cari își preciză scopul acțiunilor sale de politică bisericească, apoi vorbiri în dietă, circulare cătră cler și o seamă de scriitori schimbate cu bărbații de stat ai Ungariei și, mai ales, cu căpăteniile regimului austriac. Între acestea cele mai momentuoase sunt:

1. Memoriul asternut la tronul împăratesc în anul 1894.

2. Promemoriul despre dreptul istoric

al autonomiei bisericii naționale, apărut tot în 1849. În amândouă aceste broșuri Șaguna cere restaurarea vechei mitropolii române ortodoxe, scoțând la iveală baza ei de drept istoric.

3. Scrisori apologetice, adresate mitropolitului din Blaj A. Șuluțiu, la 1867, în cauza uniunii Ardealului cu Ungaria.

4. *Anthorismos*, care cuprinde o discuție canonica a lui Șaguna cu episcopul Hackmann din Cernăuți, purtată iarăși pe tema reînființării mitropoliei autonome.

5. Recurs sau *Gravamine* către ministrul austriac Leo Thun, un dușman aprig al stăruințelor lui Șaguna.

Din broșurile acestea ni se desvălește întreagă activitatea politică a lui Șaguna cu factorii externi, ni se infățișează energia și bărbăția lui ca arhierul luptător pentru drepturile bisericii sale.

Rezultatul acestor lupte titanice a fost, cum se știe, reînființarea mitropoliei și inarticularea în legile țării a Statutului organic, cea mai clasice plăsmuire a geniului organizatoric al lui Șaguna.

b) Scrieri de cuprins didactic-bisericesc.

Lucrările acestea sunt opere științifice, cu caracter instructiv, alcătuite de Șaguna nu pentru lămurirea și justificarea nizuințelor sale proprii, ci pentru învățatura clerului, pe care l-a găsit într-o stare culturală înapoiată și care avea arzătoare trebuință de o regenerare prin școală și de o pregătire intelectuală conform spiritului schimbăt al vremurilor. Trebuinței acesteia, care se simțiă mai ales în instrucțiunea candidaților de preoție, Șaguna răspunde, alcătuind următoarele manuale didactice din domeniul teologiei:

1. Elementele dreptului canonic, 1854, care tinde să cuprindă oarecare cunoștințe sistematice despre biserică ortodoxă, aşa cum se poate desface ea din canoanele bisericii orientale.

2. Cunoștințe folosite care despre trebile căsătoriilor, 1854, o călăuză îndreptătoare pentru forurile bisericești în pertractarea cauzelor matrimoniale.

3. Compendiu de dreptul canonic,

1868, cea mai de valoare operă științifică a lui Șaguna, și unul din cele mai bune izvoare în domeniul literaturii noastre canonice, atât prin orânduirea sistematică a materialului canonic, cât și prin autenticitatea izvoarelor întrebuițate și curățenia principiilor, pe care se intemeiază.

Din lucrarea aceasta ni se desface mai luminos personalitatea lui Șaguna de arhierul învățăt, înzestrat cu distinse calități

Şaguna pe la anul 1870.

și cu bogate cunoștințe, mai cu seamă pe terenul canoanelor.

4. *Euchiridionul*, cu comentariu, 1871, o colecție de canoane, care se poate privi ca un adaus întregitor al Dreptului Canonic.

Tântă finală a acestor scrieri Canonice era de a introduce clerul și poporul românesc, credincios legii ortodoxe, în cunoașterea drepturilor și a datorințelor, cari i s-au asigurat prin constituirea bisericească, înăugurată la anul 1868.

5. *Istoria bisericii ortodoxe răsăritene universale*, 1860, alcătuită din aceleași considerațuni, și aceleași trebuințe didactice, ca și manualele de drept bisericesc. Cu deosebire se nizuește Șaguna în

opul acesta să desfășure istoricul durerilor prin cari s'a strecurat biserica Românilor din Ardeal și Ungaria în cursul veacurilor și să scoată la iveală baza de drept istoric a mitropoliei ortodoxe, pentru redobândirea căreia luptă din răsputeri.

6. Chiriacodromion, cu un adaus de cuvântări pentru sărbători, alcătuite de însuși Șaguna, cu modele de predici pastorale. 1855.

7. Predigten, cuprinde patru Cuvântări la anumite sărbători, scrise de Șaguna în limba germană, la 1856.

8. Manualul de studiu pastoral, 1872, un tratat sinoptic de odigetică pastorală, pentru trebuințele didactice ale Seminarului teologic și totodată cea din urmă lucrare literară a marelui mitropolit.

c) În afară de aceste scrieri sistematice, Șaguna a compus mai multe instrucțiuni de școală cu privire la regularea și promovarea învățământului din școalele poporale confesionale, a căror problemă l-a preocupat mult și pentru care a depus ostenele și jertfe uriașe.

d) În sfârșit, ca lucrări ocazionale și parte necomplete, se pot aminti Memorialul său, edat ulterior de episcopul răposat N. Popea, și alte broșuri mai mărunte. Tot aici se pot număra și pastoarele sale neîntrecut de frumoase și instructive și o parte din circularele sale, care conțin însemnate momente istorice din viața noastră bisericăescă.

II.

O lipsă mare de care suferă preotimea la venirea lui Șaguna eră aceea a cărților bisericesti rituale. Îngrijirea lui n'a pregetat a se extinde și asupra acestei trebuințe, care formă o piedecă pentru îndeplinirea serviciilor religioase și pentru cultivarea poporului credincios. Golul acesta, Șaguna a căutat să-l umple îndată după întemeierea tipografiei diecezane, parte retipărită în formă mai corespunzătoare cărțile sfinte mai vechi, parte trecând și tipărită pe românește acelea, care lipsiau cu totul.

Între cele mai de valoare lucrări ale sale de retipărire este a se consideră reeditarea Bibliei la 1858. Biblia aşa numită „a lui

Şaguna“ este una din cele mai bune edițiuni ale acestei sfinte cărți. Iar studiul introductiv, scris de Șaguna, în fruntea ei, este poate cea mai frumoase pagină de istorie literară-bisericăescă, din căte s'au scris la noi. În legătură cu aceasta este a se aminti și apriga polemică literară purtată între Șaguna și Eliade-Rădulescu în cestiunea traducerii Sf. Scripturi, în care se încercase și acesta din urmă și a cărui traducere a fost strănic criticată de Șaguna și alte căpetenii bisericesti.

Polemica aceasta ne înfățișează iarăși nu numai bogăția și temeinicia cunoștințelor, ce posedă Șaguna din științele bisericesti și profane, ci mai cu seamă principiile sănătoase teologice și limbistice, de care se călăuzează în opera sa de retipărire a cărților rituale. Aproape toate cărțile sfinte de ritual bisericesc au fost reeditate de Șaguna în tipografia diecezană. Cele care lipsiau au fost traduse și tipărite pe românește. Iar în fruntea tuturora neobositul arhieeu a scris însuși câte-o prefată potrivită.

Prin bogăția poveștelor pastorale, prin fălcuirea înteleaptă și edificătoare a învățăturilor evangelice și prin frumusețea limbii, în care sunt îmbrăcate, aceste prefețe ale lui Șaguna oferă o lectură din cele mai plăcute și mai instructive.

În general edițiunile lui Șaguna se prezintă în forma și în limba cea adevărată a cărților rituale, aşa cum s'a desvoltat ea în cursul veacurilor, și sub raportul acesta sunt desigur superioare edițiunilor mai nouă, cu litere latine, care apar în timpul din urmă în România.

Aproape în toate operele sale stilul lui Șaguna tradează influența binefăcătoare a cărților bisericesti, cu limba lor mlădioasă și bogată în expresiuni metaforice. Fără să fie un maiestru al stilului curat românesc – un lucru, care nici nu i se poate pretinde, cătă vreme la venirea sa în Sibiu abia să vorbiurgător românește – Șaguna, în screrile sale, se ferește însă de expresiunile streine și în locul neologismelor obscure și neîntelese preferă a întrebuiță cuvinte și fraze poporale sau limba veche și înteleaptă a cărților bisericesti, pentru care aveă simț și o dragoste

deosebită. Stilul lui Șaguna, alcătuit din un norocos amestec al limbii cărților bisericești cu graiul poporului, pare că încă oglindește sufletul cel mare al acestui luminat arhieeu, care nimic pe lume nu a iubit mai mult, decât biserica și poporul său.

*

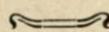
Această schițare scurtă a activității sale literare încă e în stare a convinge, că mitropolitul Șaguna nu a fost numai un arhipăstor bun și pururea gata a-și pune sufletul pentru oile sale, un organizator înțelept și cărmuitor energetic al bisericii sale, ci a fost în acelaș

timp și un arhieeu înzestrat cu o erudiție bogată și un scriitor bisericesc de o necontestată valoare.

Personalitatea sa distinsă și superioară, sub raportul literar, multimea și valoarea operelor sale științifice și toate stăruințele și roadele muncii sale neîntrecute pentru promovarea literaturii bisericești și a culturii clerului și poporului său, i-au asigurat, de bună seamă, una din cele mai luminoase pagini în istoria literaturii noastre bisericești.

Cetind pagina aceasta ne luminăm și noi cu prăznuirea!

Gh. Tulbure.

Pentru lege.

1. Anastasia Șaguna.

Vântul toamnei sguduie fereasta,
Copilașii-mi dorm. Sfântul Andrei,
Din pervazul iconiței sfinte,
Milostiv — se uită 'n jos la ei.
Ceasuri grele — nopți neodihnite...
Când nedumerirea, șearpe sur,
Pe la toate florile nădejdei
Sapă rădăcinile 'mprejur,
Naum, soț iubit al vieții mele,
Cum te-aș crede?

Cum te-aș apără?

Greul vieții tăi săpat mormântul,
De ai dat uitării legea ta.
Copilașii mei fără de tată,
Legea-i sfântă ca un jurământ;
Mergem rătăciți în lumea largă
Vom află un petec de pământ,
Vom află o mână de părinte,
Ce, făcându-și cruce ca și noi,
Ne va da sub scutul casei sale
Adăpost și sprijin la nevoi.
Eu cu brațele neobosite
Voi munci din ziori și până 'n ziori,
Căci îmi arde sufletul cu pară,
Inima mi-e moartă de fiori.

2. Fiul ei.

Ursitoare bune, ursitoare rele
Au țesut, pe semne, soartea vieții mele.
Nu mai plâng, mamă! ceața trecătoare
Se topește 'n fața vecinicului soare.

Am trecut prăpastii, râuri fără vad,
Lanțurile grele de pe brațe-mi cad;

Văd departe 'n zare licărind o stea
Ce-mi arată drumul cătră legea mea.

Vatra-i luminată, pragul tămâiat,
Clopoțele sună — inimile bat...

Cânt și-mi plec genunchii,
tremur' al meu glas,
C'a sosit în fine
mult doritul ceas,

Ca să-mi dau iubirea toată ce-am păstrat
Legii 'n care mama crezul m'a 'nvățat.

3. Asfințit.

Joacă 'n lacul auriu
Razele de soare,
La altarul din Sibiu
Un apostol moare.

Lupte grele pentru-ai săi
I-au grăbit sfârșirea,
Dar otrava celor răi
Nu i-a frânt iubirea.

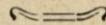
„Turmă mică, credincios
Ti-am păzit tot pasul,
Fie-mi munca de folos
Căci îmi caut sălașul.

Celce m'a purtat în sbor,
Dup' a mea dorință,
Va trimite creator
De-i aveă credință.“

Cu al soarelui apus,
Tu rămâi orfană,
Dar stăpânul cel de sus
Ți-a trimite mană.

Lemn și peatră ți-am cioplit,
Ti-am lucrat ogorul,
Și sub stâncă de granit
Ti-am săpat izvorul.

Maria Cunțan.

Audiența lui Șaguna la împăratul.¹⁾

Cu căderea lui Schmerling apuse, deocamdată, și pentru Români ardeleni steaua norocului. Orizontul vieții lor politice începe a se întunecă. Căci cea dintâi jertfă, pe care o cereă împăcarea Ungurilor cu dinastia, eră autonomia Ardealului căreia aveă să-i urmeze peste doi ani sfârticarea egalei îndreptățiri naționale, inarticulată în legile dietei din Sibiu.

În preajma schimbărilor mari, prin cari aveă să treacă monarhia întreagă, împăratul chemă la audiență în Viena mai mulți conducători politici; între ei, din partea Românilor, pe mitropolitul Șaguna, care la sfârșitul lui August 1865 s'a și infățișat în audiență, căștigându-și cu acest prilej orientare sigură asupra schimbărilor, ce aveau să urmeze și obținând, cum se afirmă, și asigurarea din părțile cele mai competente, că drepturile națiunii române, statorite în primele două articole de lege ale dietei din Sibiu, nu vor fi stîrbite. Asupra acestei audiențe Șaguna a evitat a da vre-o deslușire în merit. De aceea s'au răspândit diferite versiuni cu privire la conversația, ce s'ar fi desfășurat cu acea ocazie între Șaguna și împăratul. Una dintre ele era aceasta, pe care o înregistrează și Barbu, fără a garanță pentru adevărul ei: dupăce împăratul i-a comunicat schimbările, ce au să se întâpte în curând, Șaguna ar fi răspuns: „Voința Majestății Tale este poruncă pentru națiunea română“. — Că pe lângă stîrile privitoare la aceste schimbări fatale pentru cauza națională, i se va fi dat lui Șaguna și vre-o asigurare pentru viitor, e probabil.

În această privință nimic nu se poate ști însă cu

siguranță, căci informația publicată de ziarul oficios al ministerului din Viena „Debatte“, — care era în acelaș timp și organul aristocrației maghiare conservative, — cu privire la această audiență, pare cu mult prea eufemistă, urmărind anume scopul de a domoli chiar dela început spiritele. După această informație, mitropolitul Șaguna s'ar fi convins cu ocazia acestei audiențe, că „nu e nici în intențiunile Majestății Sale, nici în instrucțiunile date guvernului de către monarh, ca să se atingă cătuș de puțin drepturile națiunii române din Transilvania, căștigate în timpul din urmă“. Se spuneă mai departe, că „Români din Transilvania au a multămînă pentru aceste mari rezultate naționale, în afară de grația monarhului, talentului eminent, prudenței diplomatici extraordinaire și pătrunderei politice a mitropolitului Șaguna“.

În memorialul său, Șaguna scrie foarte laconic despre această audiență și nu face nici o mențiune de asigurările, ce i s'ar fi dat cu acel prilej din partea monarhului, „trebuie să amintesc, — scrie el — că Majestatea Sa m'a chemat pe mine la Viena, unde, sosind în 22 August st. v., am avut audiență, cu care prilej împăratul mi-a comunicat schimbările radicale de stat, ce erau să se întâpte. Lumea noastră era curioasă să afle dela mine cauza, pentru care am fost chemat la împăratul. Nu mult după aceea se luă în nume, de rău tăcerea mea și Barbu cu Dr. Rațiu veniseră la Sibiu și se consultară cu Conrad Schmidt, comitele săsesc (care fusese și el în audiență!) și cu comandantul militar, principele Montenuovo; aceștia amândoi îmbărbătară pe cei doi Români către opozitie. La mine n'au fost, dar venind la mine principele Montenuovo, îmi povestii conversația lor dela el și Conrad Schmidt cu aceea, că acești doi bărbați ri-

¹⁾ Capit. V, partea a V-a din Monografia d-lui Dr. I. Lupaș.

O audiență în Burgul din Viena, la stânga Șaguna. (Din: Carl Ed. Klopfer, „Unser Kaiser“, Wien, 1898).

mâni i se plânseră asupră-mi, că sunt in contra politicei naționale. Prințipele se nevoia a-mi arătă, că împăratul este înșelat și altele acestor asemenea. Văzând eu, că timpul nopții este tare înaintat, căci era după miezul nopții, i-am reflectat prințipelui, că înzădar ne luptăm pro et contra, ci să ne ducem la Viena și acolo dela Maj. Sa să cerem audiență colegială și, de față fiind împăratul, să descoperim păre-rile noastre, ca apoi Majestatea Sa să judece despre ele. Prințipele nu s'a învoit în aceasta a mea propunere; în fine l-am rugat pe prințipele, că să se conformeze poruncilor Măiestății Sale, căci și aşa este militar, și să nu ațâte pe bărbații români; și aşa ne-am despărțit.

Abia la conferența din Alba-Iulia, ținută cu prilejul adunării generale a „Asociației transilvane“ (1866),

a rostit Șaguna, în focul discuției, câteva cuvinte cu privire la această audiență, în decursul căreia împăratul a zis, că „dacă Ungurii vor face concesiuni, atunci și dânsilor li se vor face, adeca vom fi sacrificati fără milă“.

E sigur deci, că aceasta a fost una dintre cele mai puțin îmbucurătoare audiențe ale lui Șaguna la curtea imperială. Gânduri grele îl vor fi muncit, când a părăsit sala audiențelor și de adâncă măhnire va fi fost cuprinsă inima lui părintească prevăzând, cum rezultatul atâtior stăruință și lupte politice dispare „și fugă ca umbra și nu rămâne“. Amenințarea, pe care o rostise odată, la anul 1862, că „piciorul lui nu va mai călcă în Viena“, dacă nu se rezolvă curând și favorabil chestia mitropoliei, — pare a i se fi schimbat acum într'o hotărîre definitivă și nestrămutată.

Sonet.

Ce tristă-i noaptea astă și senină!
Parcă dormi pământul somn de veci
Inflorat de zbor de lilieci
Ce se rotesc vrăjiți de luna plină...

Ci foate... foate-mi par acuma reci;
Și știi tu lună cine e de vină,
Că sufletu-mi azi nu se mai închină,
Când pe sub zări îngândurată treci.

Acum mă uit la bolta 'nmărmurită
Și-mi pare-o mănăstire largă... mare,
Cu umbre făinuite și pustii...

Și 'n pacea astă tristă, nesfărșită,
Aș și vrea s'o sap adânc din temelii,
S'o darm... să văd ce-i dincolo de zare.

Z. Bârsan.

Din corespondența lui Șaguna.

Delegația Societății Academice Române Nr. 50.

Prea Sante;

Societatea academică română, aprețându destinsile merite literară și scientifică ale Prea-Santiei Voastre, în virtutea art. IX-X din statut (de cari Vi s'allatura un exemplar) V'a allessu membru onorariu alu seu.

Delegația aduce cu placere la cunoscenia Prea Santiei Voastre acesta decisiunea a societății, ro-gandu-Ve se benevoiti a ne onora cu respunsu d'in partea Prea Santiei Voastre — si profita de occasione spre a Ve esprime sentimentele selle de inalta consideratie.

Președinte:

A. Treb. Laurianu m. p.,

Secretari generale:

I. C. Massim,

Escententie Selle

Prea Santitu parente Arhiepiscopu și Metropolitul Andreiu baronu de Siaguna.

*

Societatea „Transilvania” pentru ajutorul studenților români

Nr. 119.

Prea Santia Ta

Conform decisiunii adunării societății „Transilvania” din sjedintă din 12 Maiu a. c., sunt terice a Ve inainta diploma de Presiedinte de onore al societății.

Primiți, Ve rog, Prè Santia Ta, asigurarea Prè deosebitei mele consideratiuni.

Președinte:

A. Papu Ilarianu m. p.,

Secretari:

Comisia m. p.,

Răspunsul lui Șaguna.

Mult Stimate Domnule Președinte al Societății Transilvania!

Cu măngăiere am văzut din prețuita scrisoare a mult Stimatei D-tale din 7 Octombrie a. c. Nr. 119, cumca Societatea „Transilvania” m'a denumit pe mine de presiedinte de onore al ei, și spre acest scop mi-a și trimis mie diploma, amăsurat concluzului ei din 12 Maiu a. c.

Deci mulțămesc atât societății, cât și mult Stimat Dniei Tale pentru aceasta atenționă documentată cătră persoana mea.

Tacsa diplomei de patru galbini o voi trimite prin Dlu Manole Diamandi, neguțătoru în Brașov.

Primește, mult Stimate Dle, afidarea distinsei mele stime, cu care am onore a remané

Al Domniei Tale,

Sibiu 15 Octombrie 1868

cu binecuvântare arhiereasă

Andreiu m. p.

*

Papu Ilarian cătră Șaguna.

București 12 Apr. 1868.

Escententie,
Prè-sânte Părinte,

D. Mich. Pascali, antâiul artist dramatic al României, face impreună cu trupa sa o excursiune preste Carpați. Avându dumnealui cunoștiință de starea Românilor de dincolo, nu câscigul material lăudindemnă la această excursiune; singurul său scop e, de a arata și în acele părți, străinilor nu mai puțin ca Românilor, progresul ce a atins până acum arta dramatică în România, fiind prè multămit de a-și acoperi cheltuielile excursiunii și reprezentăriilor sale.

Sciindu că Escententia Vostră vă interesati pentru tot ce este bun și în adevăr frumosul la Români, mi-am luat voia de a ve recomanda pre acestu disfinsu artistu român, care încă doresce prè mult a primi binecuvântarea Mitropolitului Românilor de preste Carpați.

Primiți, Vă rog, Escententie, încredintarea înaltei Stime ce Vă portu.

A. Papu Ilarianu m. p.

Răspunsul lui Șaguna:

Prea on. Domn

A. Papu Ilarianu, Procurorul generalu pe lângă înalta curte de casatia și iustitia.

Mult Onorate Domnul!

Cu bucurie am citit prețuita DVostre epistola din 12 Aprilie, care am primit-o în 7 Iunie a. c. și prin care mi recomandati pe Dl Pascaly cu societatea DSale dramatică. Eu, deși în persoană n'am putut lua parte la reprezentăriile, ce Dloru au datu în Sabiiu, totuși am contribuit și cu filerulu meu pentru încurajarea artei, și am o bucurie deosebită, audându din tôte părțile opinioanele cele mai bune despre prestațiunile societății în general și în special ale Dlui Pascaly, carele astădi au pornit cu societatea-i la Lugoșiu.

Opulu meu despre dreptulu canonici este aprope gata, și speru, ca pe septembra venitóre voi fi în plăcuta poziție a Ve prezenta și DVostre un exemplar dintr'ensulu, în semn de stima, ce totdeuna V'am pastrat și Ve păstrești și acum.

Me folosesc de ocasiunea data spre a Ve înnoi ascurarea distinsei mele considerațiuni, cu care am onoarea a fi

Al Multu Onoratu Domniei Vostre

Sibiu, 20 Iunie 1868. de tot binele voitoriu

Andreiu m. p.

*

Contele Stefan Széchenyi cătră Șaguna.

Julius 11, 2^{1/2} kor délután.

Különösen tisztelet Jóakaróm,

Az országteremben ma reggel irtam Méltóságodnak néhány sort, arra kérni: nézné meg a Lánczhid mai „gyözelmet”!

Éppen most jövök haza és Méltóságod kivánatát lelem, hogy velem szóllni kíván! Ez ohajtásunk ugy látszik egybetálikozott, min igen öröök!

Méltóztassék (mert reggeli soraimat tán nem kapta) ma vagy 5, 6 óra tájban a pesti Lánczidudvarba jöni s bárkit magával hozni, a többiről lesz gondom és Méltóságoddal értekezhetni szerencsém.

Legvalódiabb tisztelettel

Gr. Széchenyi István m. p.

*

Dintr'o epistolă a ministrului baron Iosif Eötvös către Șaguna.

Vallás- és közoktatási m. kir. Minister. Budán, Ian. 16-án 1870.

Mélyen tiszttel barátom!

Most először sajnáltam életemben, hogy mi katholikusok nem tartottuk meg az ó szertartású kalendáriumot, mert midőn a mai datumot levelem felébe írám, éreztem, hogy pirulok, és sokért nem adtam volna, ha a 16-ik helyett a 3-ik Ianuárt írhatom, mert legalább már akkor kellett volna felelni oly szives baráti soraidra. Azonban a szükség törvényt ront, és Ö felségének jelenléte, a sok törvényjavaslat, melyet készítettem kellett, Szegedi és Kecskeméti utam, s az országgyűlés ujból kezdése annyira kifosztottak időmből, hogy csak ma jutok íráshoz, s ma is csak oly zaklatás között, hogy nem válaszolhatok szives leveledre ugy mint kellene s ohajtanám. — Mindenekelőtt fogadd legőszintébb köszönetemet baráti kivánataidért. Melegebb szívvel senki sem viszonozhatná azokat mint én, s nem óhajtok semmit inkább, minthogy alkalmam jussón, melynél irántad való hajlamomat s ragaszcodásomat bebizonyithatom. Tartson a mindenható Téged is hosszú éveken át hazánk javára s népednek dicsőségeire s adja neked öregebb napjaiban azt, mi minden elismerésnél, sőt a dicsőségnél is becsesebb, az öntudatot, hogy minden nemesebb

törekvéseid meg fogják hozni gyümölcsüket. —

És most áldjon meg az Isten s tartson Téged jó egészségben, engem pedig barátságodban

tisztele hived

Eötvös m. p.

*

Priministru Contele M. Lónyay cătră Șaguna.

Nagyméltóságú Érsek!

Szívélyes üdvözlését Nagyméltóságodnak a nehéz és nagy felelősséggel járó miniszterelnökséghez öszintén köszönöm.

Engedje meg Nagyméltóságod, hogy ez alkalommal bátor legyelek felkérni nagy befolyású támogatását és nagybecsű közreműködését hazánk alkotmányos viszonyainak megerősítésére; legyen másrészt Nagyméltóságod meggyőződve, hogy részemről is kötelességemnek fogom ismerni, mint a haza minden lakója és felekezete, úgy azok iránt is, kik Nagyméltóságod lelke vezetése alatt állanak, igazságos és méltányosnak lenni. Szabadjon remélenem, hogy Nagyméltóságoddal, kit öszintén tisztni és nagyrabecsní tanultam, nemsokára találkozni és bölcs tanácsát kikérni szerencsém leend.

Fogadjá Nagyméltóságod kiváló tiszteletrem öszinte nyilvánítását. Nagyméltóságodnak alázatos szolgája:

Budán 1871. november 21.

Gróf Lónyay Menyhért.¹⁾

¹⁾ Traducerea în românește a acestor trei scrisori din urmă o găsim de prisos, fiindcă ele nu cuprind nici o contribuție de fapte la viața și activitatea lui Șaguna. Le publicăm numai ca să se vadă în ce termeni vorbeau odinioară ministrii cu arhiepii noștri și de cătă autoritate se bucură Șaguna înaintea bărbaților de stat ai Ungariei.

Red.

Un articol politic scris de Șaguna.

Sibiu, I Ianuarie 1863.

Nu va fi de prisos a aruncă o privire serioasă peste anul espirat spre orientarea-ne în anul început, după ce simte tot natul o impresiune misterioasă, când cifra anului se schimbă. — Oare se poate, ca schimbarea unei cifre în scrisoarea anului să aibă putere fermecătoare asupra dispozițiunii omului? — Nu încape îndoială; pentrucă schimbarea cifrei anului ne prezintă atât cele trecute, cât și cele viitoare, acele ni le infățișează în toată golicineea, iar aceste le acopere cu vălul întunericului. — Ferice de acela, care, având înaintea sa cele trecute, rămâne nemîșcat și netânguit; dar și mai ferice de acela, care cu fruntea deschisă privește în viitor.

Noi Români nu suntem aşa de fericiți ca, aruncând ochii la trecut, să nu ne mișcăm și să nu ne tânguim.

Trecutul nostru de un sir de secoli încoace ne arată o icoană tristă despre starea noastră politică-nățională și bisericescă, ceeace absolutismul și spiritul neomenesc al celor 3 secoli din urmă ne-au croit-o, și a cărei urmări grave încă și azi ne apasă. — Trecutul nostru ne convinge, că ținta absolutismului eră a ne stinge ca națiune și religiune, făcându-ne de o pilă a volniciei altei națiuni și religiuni, până i-au succes a ne desbină politicește și bisericicește și aşa a ne pregăti stângerea națiunei și a bisericii noastre din carteia celor vii! — Aci la scrierea acestora îmi tremură mâna și-mi dă signal de-a incetă dela mai amânumita descriere a trecutului fatal și mă aduce la anul mărturiei, ce este 1848.

Și ce văd aci? Văd, că națiunea și biserică își lapădă obezile absolutismului, își înalță vocea cu o convin-

gere morală vrednică de o națiune și biserică crescută și maturizată în școala persecuțiunilor și a năcăzurilor, pretinzând siesi al său, și lăsând fiecăruia, ce este al lui; — se lipște mai întâi de Impăratul Impăraților și apoi de împăratul său pământesc și se declară, că este gata spre aducerea jertelor pe altarul bisericii și al patriei.

Cu astfel de credință neclătită trecu națiunea și biserică noastră în anii tentațiunilor, ce s'au început cu a. 1849, și încă tot durează, deși cifra anului s'a schimbat de atunci până astăzi de 14 ori.

Așa este, acești 14 ani din urmă au fost anii tentațiunilor seducătoare pentru națiunile și religiunile, cari până la anul 1848 erau mai mult sau mai puțin apăsate și asuprute.

Poate fi, că cetitorii noștri vor așteptă dela noi o desbatere mai punctuală a acestor tentațiuni, noi însă aceasta nu o vom face, ci o lăsăm cetitorilor, ca să mai gândească și ei puțintel, căci altmintrele ar fi de tot comod pentru Domniile lor, când jurnalistica toate le-ar da lor gata și ei s'ar tăvăli în grăsimea comodității, ca și oamenii din orașe mai mari, cari nu gătesc prânzul la casele lor, ci merg la ospătării de prânzesc acolo.

Apoi aserțiunile noastre lesne se pot descifra, deoarece substratul lor este de tot proaspăt, de aceea nu e trebuință de nici o deslușire mai pe larg.

Trecând noi România peste pragul anului 1863 și intrând în salonul lui, nu vedem alta decât tentațiuni și iarăși tentațiuni, căci și acest an ni se infățișează numai decât la începutul său cu același caracter, care a fost și al anilor spațiali; despre acest adevăr, pe care noi îl vedem nu cu calculațiune profetică, ci cu ochi trupești, numerii cei dintâi ai jurnalelor noastre ne vor convinge pe deplin.

După ce însă anii cei trecuți pelângă toate tentațiunile lor nu ne-au putut strică, căci scânteia de viață a credinței noastre bisericești și politice nu numai ne-a păzit de căderea în tentațiuni, ci încă ne-a ferit și de câmpia seducătoare a experimentelor și căci devisa noastră din anul 1848 o am prosecutat cu consecință logică, sub a cărei scut am înaintat prin ciața tentațiunilor ca unii, cari îmbrățișează positivul și intorc fețele de cătră negațiuni seci: pentru aceea putem speră că cu succes bunisor vom reuși și din tentațiunile anului, rămânând statornici cătră deviza noastră, care va efueptui, ca să nu venim în tentațiuni, ci să scăpăm de cel viclean.

*
Notă. Acest articol a fost publicat în Nrul 1 al „Tel. Rom.” din 1863 și, cu toate că e nesemnat, totuș se poate afirma, că e scris de Șaguna. O dovedă avem despre asta în epistolă lui Șaguna cătră Bariju (cf „Părți alese” vol. III, pag 585), în care făcând aluzie la acest articol, Șaguna vorbește despre „politica mea misterioasă”.

I. L.

La noi.

Așa de tristă-mi pari tu azi grădină
Cu șoapta ta de frunză legănată,
Și cătă dragoste-mi legai de suflet
Cu vraja ta duioasă altădată.

Copil, nu 'nțelegeam din frunză graiul
Ce tâlcuește azi o jale sfântă,
Și nu știam de ce suspină floarea
Și 'nrourată lacrimile-și svântă.

Imbătrâniți îmi spun povestea pomii,
Durerea vremilor ce vrea să-i stângă
— Si astăzi le 'nțeleg din frunză rostul —
Atâtă jale li s'a dat să plângă.

Duioase doruri își suspină frunza
Scăldată 'n jalea zorilor de vară
Si mai sfioasă razele de soare
Din lumea lor lucirea și-o coboară.

Și mă cuprinde-atâtă 'nduioșare...
Așa de tristă-mi pari tu azi grădină.
Te prinse traiul vremii 'n văl de jale
Si dragostea ta-mi pare-acum străină!

Vidu Rusmin.

Pornește-acum...

Pornește-acum, scrioare dragă!...
Când vă vedeă ce mână-i scrie
De-atâtă dor, de drag și bucurie
Să i se pară,
Că toată strălucirea primăverii
În largul sufletului ei coboară,
Că zimulsă din cătușele durerii
De cântece răsună lumea 'ntreagă.
Pornește-acum în calea ta pribegă!...

— De ce n'am eu aripi, aripi măiestre,
Să-mi spintec drum prin largurile-albastre,
S'ajung, naintea ta, scrioare dragă?!

Vasile Stoica.

Din popor.

I.

Codrule, frunză uscată,
Când eram june odată
Odihneam la umbra ta
Alături cu mândruță,
Dar azi ești îngălbinit,
Nu ai umbră de iubit,
Iară eu îmbătrânesc
Nu mai pot ca să iubesc.
Codrule, frunză rară,
Aș veni pe vânt de sară
Ca să văd cum odihnești,
Pe cine adăpostești.
Codrule, frunză deasă,
Aș veni de dimineață,
Să te 'ntreb cum ai dormit,
Pe cine-ai adăpostit.

II.

Oltule, râu tulburat,
Ce vii aşa 'nspăimântat
Şi cu sânge-amestecat,
Şi aduci mereu butuci
Şi căpestre de cai murgi?
Iar pe malurile tale
E atâta dor și jale.
Oltule, oltuțule,
De ți-ai mută apele
Să rămâie pietrile,
Să pot trece muntele,
Să pot trece deal cu deal
Că sunt străin în Ardeal,
Să pot trece pe uscat
Că sunt tare 'nstreinat.

Şi să pot trece munții,
Că m'or mâncat streinii.
Oltule, mută-ți matca
Că-s străin în țara mea.
Strâng-ți toate apele
Şi toate izvoarele
Să trecem hotarele.
În țara cu noi vecină
Că suntem în cea streină,
Să trecem la cei vecini
Că suntem între streini.¹⁾

III.

Nu ştiu, doamne, cum aş face
Să iubesc pe cine-mi place.
Fă-mă, doamne, tu ceva
Ca să fiu lângă mândra.
Fă-mă doamne-o floricea
În cosiță la mândra.
Fă-mă floricea de crin
La mândruliță în sin,
Face-m'ai boboc de floare
La mândra sub cingătoare,
Cingătoarea-i de mătasă
Mândra mea-i cea mai aleasă.

Veneția.

Culese de Pompiliu Popa.

¹⁾ D-l Popa afirmă că aceste versuri le-a auzit dela Ion Stoica zis și Man din Venetia (Făgăraș). Versurile au și melodie. Ele sunt interesante, dacă există într'adevăr în popor, întrucât au o asemănare surprinzătoare cu idea din strofa ultimă a poeziei „Oltul“ de d-l Goga.

N. R.

Dări de seamă.

Mitropolitul Andrei Șaguna, monografie istorică, de Dr. Ioan Lupaș; profesor la „Seminarul Andreian“. Sibiu, tip. arhid., 1909. Un vol. de 404 pp.

O sută de ani s-au împlinit dela nașterea lui.

Laudă și mărire vor rosti, în zilele acestea, graiurile românești. Cântări, miresme și rugăciuni se vor înălța din lăcașurile sfinte...

În mijlocul acestor dovezi evlavioase de iubire, iată și un prinos de recunoștință și de admirare adus memoriei slăvitului binefăcător al bisericii și al Românilor, un prinos care va rămâne și va trăi și

atunci, când splendoarea și entuziasmul serbătoririlor își vor fi luat de mult sfârșitul.

*

Nu se mai poate trage la îndoială de nimeni: Șaguna a fost omul de talent neobișnuit, înzestrat cu calitățile celor mai îndemânătic diplomat, a avut și o puternică voință și o inimă mare, într'un corp sănătos și impunător.

Prin înțelepciunea și cunoștințele sale, prin curățenia vieții lui de arhiereu a deschis căile frumoase, pe care vor avea să meargă înainte urmașii săi,

doritori să fie adevărați cărmuitori și luminători de oameni.

El, aproape din nimic, a clădit așezăminte mărățe și a introdus rânduială într-âNSELE. A strâns împrejurul său pe cei harnici și i-a incurajat; a impăcat de multeori pe cei învățăbiți, iar pe cei slabii de virtute i-a înstrămat și i-a pus la distanță, ca să nu corupă ce e bun și nestricat împrejurul lui.

Pace, dreptate și adevăr a iubit.

Biruitor de mari greutăți în faptele și întreprinderile sale, acest păstor n'a cunoscut șovâirea și n'a voit să știe de stânjeneli. Era cu neputință, să nu producă și adânci nemulțumiri; iar nemulțumirile oamenilor au luat vânt și s'au transformat în vorbe rele, unele pripite și exagerate, altele răutăcioase și răsunătoare, — izbucniri, cari mai străbat, durere, chiar și în zilele noastre.

În sfârșit, nici că s'ar putea altfel: condee zăpăcite, inimi certate cu sentimentul național, părinți preacuvioși din cauza afară îndrăgostiți în confesiunea lor, — au fost, mai sunt și vor fi totdeauna.

*

Zugrăvirea vieții unui bărbat de valoarea lui Șaguna, în complicarea și bogăția faptelor și ideilor sale, pretindecă o lucrare extraordinară. Se cere o muncă stăruitoare, o profunzime nepărtinitoare și, înainte de toate, o pricepere dintre cele mai rare.

Cuvinte bine intemeiate asupra vrednicilor neasă-mănăstului nostru arhiereu au și publicat în vremuri mai nouă și mai vechi unii dintre scriitorii noștri de seamă, ca d-nii Slavici, Iorga și răposatul profesor Barciu; dar publicațiile lor sunt fragmentare și mai mult de ocazie.

Biografia cea dintâi a mitropolitului Șapuna, apărută după șase ani dela moartea lui, este întocmită de unul dintre oamenii de încredere ai mitropolitului. Această biografie cuprinde material prețios, având la dispoziție numeroase izvoare directe; uneori însă trece repede peste înscriri de însemnatate și se oprește la măruntișuri, cari nu caracterizează de loc personalitatea lui Șaguna; — altădată se cufundă în preamării des repetate și cam cu stângăcie scrise.

*

Monografia istorică, apărută cu ocazia serbărilor jubilare de acum, este alcătuită de un profesor, a cărui ocupație principală o formează studiul istoriei românești.

Ca să poată depăna întreg firul unei vieți strălucite și cuprinzătoare, fără a-l rupe prea adesea, autorul monografiei a cercetat din nou izvoarele ce nu erau exploataate; a descoperit documente necunoscute privitoare la Șaguna și la cei mai de aproape ai lui; a consultat nenumărate publicații: ziar, protocoale, epistole, acte, cărți române și străine.

Astfel, a reușit să adune și să închiege șirul de fapte, cari alcătuiesc viața eroului așa, cum a fost el în realitate: un om destoinic să creieze, să îndrepte, să cărmuiască, să apere o biserică și un popor atât în zile de bucurie, cât și în zile de plângere și amărăciune, — a reușit să ne pună în față icoana unui

păstor sufletesc, care a dat totul pentru turma sa credincioasă.

*

Monografia istorică, scrisă de d-l I. Lupaș, are cinci părți: cele dintâi trei părți cuprind aproape o sută de pagini; iar părțile ultime două, mai desvolstate, întrec numărul de 300 de pagini.

În partea I e descrisă copilăria lui Șaguna, urmată de viața lui ca student, și la sfârșit petrecerea sa între Sârbi. Capitolul despre Anastasia Șaguna (1785–1836), femeia statonnică în legea strămoșească, deschide publicația aceasta bine muncită a d-lui I. Lupaș. Rolul hotăritor intru a întoarce pe Tânărul Anastasiu la vechea biserică românească, tăria în credință a mamei prea iubite, sunt fixate în câteva linii dintre cele mai frumoase, cu știri până acum necunoscute. Sunt, în adevăr, mișcătoare luptele purtate de o femeie împotriva râvnei fanatice a unor preoți fruntași, cari apeleză până sus la împărat pentru a crește în legea catolică apuseană pe cei trei copilași ai negustorului săracit Naum Șaguna, trecut la catolicism.

Timp de 5–6 ani stă Șaguna în casa unchiului său Grabovsky la Pesta, făcându-și studiile gimnaziale și universitare, tocmai atunci când în colonia română pestană străbătuse un curent sănătos de cultură națională. „Casa unchiului Grabovsky a fost o școală excelentă pentru dânsul, căci aici era locul de întâlnire a vestișilor literați români dela începutul secolului al XIX-lea; era deci un fel de salon literar, prin care se abăteau Românii de bine din diferite părți, ardeleni, munteni și bănățeni, ceteau și apreciau cărțile proaspete, discutau, făureau planuri culturale și politice“ (pag. 25).

Din Pesta Șaguna se duce, în 1829, la teologia Vârșetului. O sfârșește; și este îndată chemat de Stratimirovici la Carlovit. Ca profesor de teologie și ca secretar al unui mitropolit, care n'avea tocmai simpatie pentru Români, Șaguna în timp de 12 ani își căștigă cunoștințe și experiențe, înaintează repede în funcțiuni și distincții, obținute dela Stratimirovici (1790–1837) și dela ceilalți mitropoliți: Stancovici (1837–42) și Raiacici (1842–61). În acest interval al vieții sale petrecute între Sârbi „se simte lipsa unor corespondențe intime, din cari să putem cunoaște lupta sufletească, sbuciumările, prin cari va fi trecut“ (pag. 32). La 1846 arhimandritul Andreiu Șaguna e trimis la Sibiu în calitate de vicar al bisericii ardeleni, care pierduse în anul precedent pe episcopul său Vasile Moga, după o păstorie, în supunere și ascultare, de 35 de ani.

Partea a II-a a monografiei expune starea de profundă umilire a bisericii române ardeleni înainte de Șaguna și de Moga, când „îndărătnicia“ țărănilor ardeleni, nestăpâniți de cap bisericesc, a fost totuși capabilă să poarte lupte cu stăpânirile politice și, după lungi frâmantări, să dobândească oarecare îmbunătățiri, ba la urmă să-și vadă împlinită și dorința de-a avea episcop român din sânul lor: Gheorghe Lazăr era să fie, după dreptate, purtătorul de cărjă episcopală;

dar de fapt fù intàrit prea umilitul Vasile Moga, vîlădică român, cu „subfîrică putere”, cum mîrturisește însuși. În vremea indelungatei sale păstoriri „de trei decenii și jumătate abia s’au făcut câțiva pași de mîc pentru înaintarea în cultură a clerului și poporului” (p. 46). Rajacici, mitropolitul dela Carlovit, murind Vasile Moga, nu băgă în seamă ploconirile unor sfîntici sibieni, crescute în școală și ideile răposatului vîlădică, ci stăruiește la curte în favorul lui Șaguna, ca să fie adecă trimis vicar în Ardeal, cu nădejdea că omul acesta, crescut la Sârbi, are să-i fie o docilă uneală și are să contribue neapărat la întărirea supremăiei sârbești...

Tânărul vicar, de 38 ani, este rău primit în Ardeal. Și cu toată atitudinea sa impunătoare și energetică, cu toată activitatea și vizitațiile sale canonice din eparchie, la sinodul electoral dela Turda, ținut în 1 Dec. 1847, Șaguna obține abia 27 de voturi, — tot mai aveă între Români reputația de „Sârb”; — iar ceilalți doi candidați, Ion Moga și Moise Fulea, intruniseră unul 33, altul 31 de voturi. Majoritatea aceasta însă nu li-a folosit: — în 5 Febr. 1848 împăratul confirmă alegerea lui Șaguna de episcop.

*

Partea a III-a, cu titlul „În vîforul măntuirii”, relativă la anii 1848—49, deși este scrisă cu îngrijire, nu ne dă însă atâtă, cît am așteptat să ne dea. Vor fi și lucruri care nu se puteau spune; vor fi și alte motive impiedecătoare, — ca, bunăoară, lipsa de cercetări și de publicaționi, asupra mișcărilor din anii revoluției privitoare la Români... Autorul, cu toate acestea, scoate în relief câteva nume. „Din întreagă învălmășala anilor 1848—49... se înalță în deosebi trei nume falnice: Bârnut ideologul..., Iancu eroul spadei și șicusul diplomat Șaguna” (p. 64). Tot despre Iancu la pag. 90: „Cătră sfârșitul lui Martie — 1849 — Ardealul era pierdut pentru dinastia habsburgică, Bem înaintase triumfator... numai asupra Munților Apuseni, apărăți de Iancu, nu putuse pune stăpânire... Sabia lui Iancu străluceă victorioasă în văzduhul înroșit de flacările răsmirîi”. În alt loc cetim: „În timpul acesta — în vara anului 1849 — mai stăru Șaguna la minister pentru a se admite formarea unui corp de voluntari români sub comanda lui Iancu — unter Oberleitung ihres ausgezeichneten Führers Iancul” (p. 94) §. a.

In conformitate cu vorbele din aceste citațiuni, — care s’ar putea înmulți, — cetitorii în cea mai mare parte pot ușor să socotească pe Iancu drept supremul comandant al luptătorilor din Munții Apuseni. Aceasta însă nu corespunde adevărului istoric: știm că aşa zisii „prefecți” români din revoluție erau coordonați între sine, și nu subordonăți, având să apere independență unul de altul trecătorile munților și luptând fiecare pe răspunderea proprie. În zile grele, când Hatvani, mai târziu Kemény, unul dintre cei mai capabili comandanți unguri, ocupaseră Abrudul cu trupe numeroase, Iancu s’au rugat de ceilalți prefecți să vie în ajutor; ei puteau să-l asculte, — și puteau la nevoie să-l refuze și să rămână cu toate

cetele lor de lănceri la posturile ce li s’au incredințat. Dar, firește, nu rămâneau decât atâția, căci credeau ei că sunt neapărat trebuincioși să stea locului. Iar când bătaia cu Kemény s’ă deslănujă, — în fruntea tuturoră s’ă distins preotul Nicolae Vlăduț, care a condus centrul de glotași. Iancu însuși raportează și numește pe Vlăduț „eroul zilei”; iar cuvintele foarte caracteristice și atribuite lui Kemény: „Dracu să se mai bată cu popit”, desigur nu priveau pe Iancu, care nu era pop.

Dar Axente?

Puterea lui de a lucră, tăria cu care conducea massele de oameni, întreprinderile sale necurmăte și îndrăznețe sunt iarăși însuși și fapte, în care nimenea dintre tovarășii săi de arme nu l-au întrecut, ba poate nici nu l-au ajuns.

Exact ar fi, prin urmare, să scriem că Munții Apuseni au fost apărăți nu de un prefect, care se înalță deasupra tuturoră, ci în același timp de mai mulți prefecti, înzestrăți cu egală putere și străbătuți de cea mai desăvârșită bunăințelegere și cumințenie.

*

Părțile următoare, a IV-a și a V-a, cuprind deceniul absolutismului (1850—1860) și timpul încercărilor constituționale (1860—1873). Pot fi considerate ca cele mai bune părți ale monografiei d-lui I. Lupaș.

Cincisprezece capitole ale părții a IV-a ar merită să ne oprim pe larg aproape la fiecare; dar ne restrângem și amintim numai următoarele: Relațiile lui Șaguna cu Wohlgemuth, cu Schwarzenberg și cu ceilalți guvernatori ai Ardealului; capitolele privitoare la munca gigantică a restaurării și organizării pe teren bisericesc și școlar; Tipografia și activitatea de scriitor a lui Șaguna;¹⁾ ziarul „Telegraful Român” și importanța lui în epoca aceea...

Dintre cele 14 capitole, ale părții din urmă, ținem în deosebi bine alcătuite cel privitor la „Asociația une” și cel relativ la reînființarea mitropoliei, — ultimul cu câteva restabiliri de adevăruri nouă în favorul lui Șaguna.

Oarecare rezerve s’ar putea aduce cu raport la „activiști” și la „pasiviști”; — de ce, adecă, la 1869 a rămas învinsă atitudinea „înțeleaptă” a activiștilor și au ieșit biruitorii pasiviști, porecliti poate nu tocmai corect de „romantici”? Agerimea de condei a lui Baritiu, sau pilda pasiviștilor maghiari din acelaș deceniu, nu lămuresc chestiunea, care mai așteaptă alte dovezi și amănunte.

*

Ilustrațiuni potrivite, mai multe facsimile — între acestea și autograful împăratesc din 24 Decembrie 1864 — împodobesc monografia, despre care vorbim.

¹⁾ Cartea sa „Compendiu de dreptul canonice”, care trece ca cea mai reușită din lucrările sale destul de numeroase, vedem, că a fost tradusă nu numai în nemțește la 1868, ci și în rusește la 1870—72. Din titlul rusesc dela pag. 189, în notă, (care, de altfel, e transcris cu caractere ungurești), nu se poate constată din ce limbă s’au făcut traducerea rusească a compendiului; — probabil că din cea nemțească.

Ca formă, lucrarea lui Lupaș este neexcepționabilă. Are o limbă cumpătată și corectă, uneori plină de un sugestiv avânt. Intimpinări greșeli foarte puține; ca de pildă: infinitivele adoptate ale unor frați de dincolo: „*a obține*”, „*a menține*”, în loc de *a obține* și *a menține*; sau unele cuvinte neobișnuite la scriitorii noștri mai buni, ca: „*anză*”, „*abstau*”, „*vigilent*”, „*comput*”, (în loc de motiv, renunț sau mă las de, vechior sau paznic, socotesc); — dar și greșelile arătate dispar în comparație cu calitățile superioare ale acestei publicații, care deschide autorului său un loc de cinste între istoriografii români, și va face ca amintirea lui Șaguna să fie adânc înțipărită în mintea generației de astăzi și a celor viitoare.

E. Hodoș.

*

Gheorghe Tulbure, *Activitatea literară a Mitropolitului Andrei Șaguna*. Sibiu, 1909, 1 vol. 8° 136 pp. Prețul: 1 K. 50.

Carta părintelui Tulbure e o contribuție serioasă și conștientioasă la cunoașterea activității marelui mitropolit Șaguna. În introducere descrie împrejurările între cari a crescut Șaguna și, din acest prilej, înzistă asupra rolului cultural ce l-au avut coloniile macedo-române în Ungaria. Acest capitol cetitorii îl cunosc în întregime din această revistă (Luc. 1909 Nr. 5 și 6). Părintele Tulbure rezumă tinerețea lui Șaguna în următoarele cuvinte: „Din sânul familiei Șaguna pleacă cu o puternică credință religioasă și dragoste de biserică. În familia și în cercul de prietini al unchiului

său Grabovsky primește cele dintâi cunoștințe de carte românească, cele dintâi elemente de cultură națională. Tot aici se pare că încolțesc și îndemnurile și aptitudinile sale literare, cari mai apoi se plămădesc între rafturile bibliotecii patriarcale din Carlovit, unde îl aflăm de Tânăr studiind și culegându-și material prețios pentru operile istorice și canonice, ce avea să le alcătuiască mai târziu”.

În partea a doua a introducerii se vorbește de literatura bisericească în Ardeal până la Șaguna. Această parte merită un capitol special, care trebuia mai bine și mai pe larg lucrat.

În restul cărții se vorbește de toate operile lui Șaguna, pe care păr. Tulbure le împarte în: I. Scrisori politice-bisericești; II. Scrisori didactice-bisericești; III. Instrucțiuni de școală și IV. Scrisori ocasonale. La sfârșitul cărții se înșiră lucrările de retipărire ale lui Șaguna, se istorisește intemeierea tipografiei arhieicezane și a ziarului „Telegraful Român”. De încheiere autorul ne spune: „Scopul studiului nostru n'a fost acela de a supune opera literară a lui Șaguna unei riguroase analize critice, ...ci mai ales de a înfățișa o monografie completă a activității sale pe terenul științific-literar, din care să răsără, ca dintr'o oglindă curată, personalitatea sa distinsă și superioară de arhiecreu învățat, dragostea sa nețârmurită și străduințele sale neîntrecute pentru promovarea literaturii bisericești și culturii clerului și poporului său”.

Și trebuie să recunoaștem că părintele Tulbure a isbutit să ne dea ceea ce a intenționat. T.

Cronică.

Inchinăm acest număr memoriei celui mai mare arhiecreu al bisericii noastre ortodoxe, a cărui personalitate va îndrumă încă multă vreme duhul celor dreptcredincioși.

*

Cursurile de analfabeti. Câtă insuflare nu era în iarna trecută pentru cursurile de analfabeti. Se porniseră premiile, îndemnurile, declamațiile... de credeai că peste un an de zile nici sămânță de analfabet nu mai rămâne la Români. Dar vremea vorbește sentimentale a trecut repede... și pe urmă? Pe urmă au venit: răboiul Sârbilor cu Austria, ordonanțele lui Apponyi, Bleriot, moderări... și nu s'a mai gândit nimeni la cei neștiutori de carte în acest veac al aeroplanelor. Ba, foaia săptămânală „Libertatea” din Orăștie mai astăprimăvara întrebăse: „Ce-i cu cursurile pentru neștiutorii de carte?” A și primit vre-o 3—4 răspunsuri, din care se vede că în șase comune — Vinț (3), Brad (27), Șoroștin (10), Zărnești (mai mulți), Sânmihaiul desert (30) și Lugos (8) — au învățat vre-o 100 de însi să scrie și să cetească.

Singură Asociația s'a gândit să adune date privitoare la instrucția analfabetilor din iarna trecută.

In numărul ultim al revistei „Transilvania” găsim date destule de amănunte — dar necomplete — privitoare la încercările ce s'au făcut cu cursurile de analfabeti. Ni se spune că în unele părți nici nu s'au încercat să se țină asemenea cursuri, în cele mai multe părți s'au, început, dar s'au sistat, mai ales din cauză că țărani nu s'au putut împăca cu gândul să învețe carte la bătrânețe; în sfârșit, în unele părți (despărțamentele Beiuș, Brad, Orăștie, și Vârșeț ale Asociației) cursurile au fost oprite de autoritățile administrative ale statului.

Rezultate s'au obținut numai în 34 comune, în cari au învățat să scrie și să cetească 682 de analfabeti.

Ca început, credem, e destul de frumos. Să nădăjduim că în iarna viitoare se vor îndemna mai mulți la munca, mai ales că anul acesta au rămas o mulțime de premii neîmpărțite.

*

† Gr. G. Tocilescu. A încetat din viață profesorul iubit, savantul cu renume Gr. G. Tocilescu. România pierde din nou pe un bărbat înzestrat cu alese însușiri, care prin lucrările sale a făcut cunoscut numele de român în străinătate. Specialitatea lui era arhe-

logia și istoria veche. A scris lucrări însemnate, cum sunt: *Dacia înainte de Romani și Monumentul dela Adam Klissi*. El a fost și directorul Muzeului de antichități din București, pe care l-a întregit cu prețioase colecții. Tocilescu a scris foarte mult și era admirat și ca conferențiar. S'a ocupat și cu chestiunea națională, ca orice bun român de pe vremuri.

*

† **George Mocianu.** Vestitul profesor de gimnastică și măiestru de danțuri naționale a încetat din viață. Mocianu era originar dela noi din comuna Orman, comitatul Solnoc-Dăbâca. Înainte de a-și fi terminat studiile liceale, se dedică gimnasticei, jocului și teatrului. Trecând în România, e numit profesor de gimnastică. El e Gheorghe Lazar al educației fizice în România. Dansurile naționale, călușerul și bătuta le-a făcut cunoscute în toată lumea, pe care a cutreerat-o cu elevii săi. In Mocianu s'a stins un suflet creator și îndrumător.

*

† **Gh. Kernbach.** În vîrstă de 50 ani a răposat în Iași prefectul județului Iași Gh. Kernbach, cunoscut și ca poet sub pseudonimul Gheorghe din Moldova.

Gh. Kernbach e originar din Botoșani, unde și-a făcut studiile primare și liceale. În București a luat licență în drept, fiind un harnic colaborator al revistei d-lui Hasdeu „Revista nouă“. Trecând la Iași, a fost numit judecător la tribunal, după doi ani s'a retras, însă, luând direcția ziarului „Liberalul“. A fost unul dintre intemeietorii revistei „Viața românească“.

In primăvara anului 1907 a fost numit prefect al județului Iași.

Iată una dintre cele mai reușite poezii ale sale:

Pe nisipul din grădină
Fermecat de-al tău amor,
Scris-am ieri, gândind la tine,
Te-am iubit și te ador.

Peste noapte bătă vântul
Și eu, azi, n'am mai găsit
Pe nisipul din grădină
Decât vorba: Te-am iubit!...

*

Stiri. În numărul trecut s'a strecurat o greșală regretabilă, pe care am observat-o prea târziu, ca s'o fi putut îndreptă. Portul fetei de ciangău, de pe pag. 428, e port românesc. Un cetitor ne scrie că e fică Livia a d-lui jude de curie Iosif Pop din Budapesta, care a fost măritată după preotul Șandru din Cuișd. Ne pare bine că am aflat această informație, pe care stimabilul cetitor ne-o comunică într'un stil prea puțin amabil.

* Coperta acestui număr e lucrată de dl pictor A. Murnu, de origine Macedo-Român din Budapesta. Contribuția D-sale la comemorarea lui Șaguna e un semn de închinare din partea Macedo-Românilor.

* Björnstjerne Björnson a publicat o nouă piesă dramatică „Naar den ny vin blonster“ (Când inflorestă vîrsta nouă), care formează sensația zilei în Norvegia

și Danemarca. E-o comedie a amorului tinereții și al bătrâneții și are un efect fermecător prin frâgezimea și veselia sa.

* Cunoscuta noastră cântăreață sibiană, d-na Veituria Triteanu a fost decorată din partea Regelui Carol al României cu ordinul „Bene-Merenti“, cl. I. În acelaș timp a fost invitată și la castelul din Sinaia.

Poșta Redacției.

— *Manuscrișele nu se înapoiază.* —

B. N. Galați. Versurile au avănt, dar unele mărunțișuri ne impiedecă să le publicăm.

N. B. Ne-a fost vorba să nu ne scriem. Își atrag totuși atențunea că „Spre culme“ nu se publică, fiindcă spune prea puțin și fiindcă are și greșeli: „Că sufletul cel mai cucernic — de mult“ sunt construcții silite. Încolo îți doresc să ajungi pe cele mai înalte culmi ale carierii D-tale. Amicii!

I. R. Blaj. Merită să fie publicată. Mai încercați și ne mai trimiteți.

Iubire pustie...

Zădănic plâng dorul
Și sufletu-mi îți cere
Din scumpa ta comoară
Un strop de mângăiere.

Te-ai dus, te-ai dus departe
Cu zâmbetele tale
Și mi-ai lăsat în suflet
Amarul cânt de jale...

La ce eu fi-aș mai cere
O vorbă de iubire,
Când sufletu-mi se pierde
Prin neguri de-amăgire...

Zădănic aș mai băte
L'a sufletului poartă,
Când pentru tine, dragă,
Nădejdea mea e moartă!...

I. L. S. — Hamburg. Poeziile trimise nu se pot publica.

I. B. Caransebeș. Dacă dorîți să Vă dăm un răspuns sau să Vă publicăm ce trimiteți, aveți bunăvoie și să scrieți cu cerneală și mai deslușit. Suntem în epoca mașinelor de scris și nu ne mai putem pierde vremea cu descifrarea manuscriselor. Din căt am putut ceta, „Porumbelul“ are strofe reușite.

Gledinarul. „Prima încercare“ nu e dintre cele fericite.

I. Păd. Sonetul alb — nu se poate tipări.

A. L. B. „Un câine“ nu-i nici bună nici slabă. Am stat la indoială ce să facem cu ea... și într'un moment de severitate am trimis-o pe ceealaltă lume.

Felix. Dacă ar fi și versurile aşa de reușite ca scrisorile ce le însoțesc — ne-am putea împrietini ușor.

P. Oradea-mare. Dacă D-Voastră aveți de gând să faceți tovărăsie literară cu Ungurii, atunci Vă ru-

găm să binevoiți a nu ne mai face plăcerea de a ne scrie și nouă. — Cugetările influențate de mentalitatea decadenților din Apus, nu ne-au încântat.

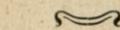
V. R. Bucovina. Unele strofe din „Oda“ D-tale au haz.

Mânile-ți de alabastru
Mersul tău cel plin de fală,
Mă silesesc să cred de-adreptul,
Că ești supranaturală.

Alta: Dar nu găsesc cuvinte
Să exprim a mea gândire
Și muza mă părăsește
Și nu vrea să mă inspire.

Cuminte Muză:

I. M. Poeziile trimise: „Cântec“, „Răutăcișos“ și „Jalea ciobanului“ nu sunt potrivite pentru revista noastră.

Bibliografie.

Victor Anestin, *Cucerirea aerului*, cu numeroase figuri. Ed. „Bibl. pentru toți“ (nrul 481, 482), București 1909. Pr. —60 bani.

G. Rotică, *Poezii*, Ed. Tip. „Neamul românesc“, Vălenii-de-munte, 1909. Preț. Lei 1.50.

Washington Irving, *Povești și legende*. Tr. de E. Th. Aslan. Ed. „Bibl. pentru toți“ (nrul 484), București 1909. Pr. —60 bani.

Emil Gărleanu, *Bătrâni* (Schițe din viața boerilor moldoveni). Ediția II. Ed. Socec et Cie, București, 1909. Pr. Lei 3.—.

Ioan Neculce, *O samă de cuvinte și cronică*. Ed. Socec et Cie, București 1909. (Nrul 9 din Biblioteca „Scriitorii români“). Pr. Lei —95 b.

Guy de Maupassant, *Pe coastele Africei*. „Bibl. populară Socec“ (nrul 79) Pr. —30 b.

Halima sau o mie și una de nopți. „Bibl. populară Socec“ (nrul 80).

I. Popovici Bănățeanul, *Nuvele* (din viața meseriașilor). „Bibl. pop. Socec“ (nrul 81 82). Pr. —55 bani.

Ioan Dragoslav, *Fata popei*. „Bibl. p. Socec“ (nrul 83).

I. Creangă, Baican, Stefanelli, Teliman: *Nuvele umoristice*, „Bibl. pop. Socec“ (nrul 84).

Artur Gorovei, *Zmei și zine*. „Bibl. populară Socec“ (nrul 85 cu 86). Pr. —55 bani.

Victor Bilciurescu, *Znoave versificate*. Ed. „Bibl. pentru toți“ (nrul 485). București, 1900. Pr. —36 b.

Emil Zola, *Nantes*. Trad. de N. Baboceanu. „Biblioteca pentru toți“ (nrul 483). București 1909. Pr. —30 bani.

Din „Biblioteca Minersei“ à 30 bani au apărut numerele: 40. V. Anestin: *Stelele*; — 41. G. Verga: *Fire de tigroaică*; — 42. I. Ciocârlan: *Vis de pri-*

măvară; — 43. Iules Claretie: *Mansarda*; — 44. Emil Zola: *Două nuvele*.

In editura „Academiei române“ din București au apărut: „Analele Ac. române pe 1908—1909“. Pr. Lei: 5.—

Radu Rosetti: *Arhiva Senatorilor din Chișinău*.

I. II. Pr. Lei: 2 și 1.50.

A. D. Xenopol: *Unioniști și separațiști*. Prețul —50 bani.

Iacob C. Negrucci: *Incepiturile literare ale lui Const. Negrucci*. Pr. —20 bani.

M. C. Sutzu: *Originile Asiro-Chaldeene ale greutăților romane*. Pr. —20 bani.

I. St. Murat: *Contribuții la Climatografia României*, III. Pr. Lei: 1.—.

I. Tanoviceanu, *Criminalitatea în România*. Pr. —30 bani.

Dr. At. Marienescu, *Negru Vodă și Epoca lui*. Pr. —50 bani.

Dr. E. L. Russ, *Contribuții la studiul glandelor cefalice*. Pr. —50 bani.

Tudor Pamfile, *Jocuri de copii*.

F. Illoasa, *Curs practic de lucru manual*, cu 162 figuri explicative. Edit. „Bibl. pentru toți“ (nrele 446—47), București, 1909. Pr. —60 bani.

I. Cohen, *Ştiință mânei*, cu 24 ilustrații. Tipogr. „Universală“, București, 1909. Pr. Lei 1.—

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

SUMARUL.

I. Borcia	Prorocul (poezie).
Dr. I. Lupaș	Un centenar dela nașterea mitropolitului Șaguna.
Gh. Tulbure	Mitropolitul Șaguna ca scriitor bisericesc.
Maria Cunțan	Pentru lege (poezie).
Dr. I. Lupaș	Audiența lui Șaguna la împăratul.
I. Bârsan	Sonet (poezie).
* * *	Din corespondența lui Șaguna.
I. L.	Un articol politic scris de Șaguna.
Vidu Rusmin	La noi (poezie).
Vasile Stoica	Pornește-acum... (poezie).
Pompiliu Popa	Din popor (poezie).
Dări de seamă: Dr. I. Lupaș: Mitropolitul Andreiu Șaguna — monografie istorică (E. Hodoș). Gh. Tulbure: Activitatea literară a mitropolitului Șaguna (T.).	
Cronică	Cursurile de analfabeti. † Gr. G. Tocilescu. † George Mociuanu. † Gh. Kernbach. Știri. — Poșta Redacției. — Bibliografie.

Ilustrații: Casa în care s'a născut Șaguna (Mishcolț, Ungaria), Andreiu Șaguna la venirea sa în Ardeal ca vicar general. Șaguna pe la anul 1864. Șaguna pe la anul 1870. O audiență în Burgul din Viena.